

Kurban Bayramı Vaazı 2018

Hız. Peygamber sav'ın İlk Kurban Bayramı

Tarih, hicretin ikinci senesi, Zilhicce ayının onunu göstermekteydi. Peygamber (sav), Yesrib'in Medine-i Münevvere'ye dönüşmesinden sonra ashâbıyla birlikte ilk kez Kurban Bayramı kutlayacaktı. İlk defa Allah adına kurbanlar kesilecek, Müslümanlar birlik ve dirlik içinde bayram yapacaklardı. Ensar-muhacir kardeşliğinin ardından yardımlaşma ve dayanışmanın güzel bir örneği daha sergilenecekti. İslâm'ın bayramlarından birini daha kutlamanın heyecan ve coşkusu büyük küçük herkesi sarmıştı.

Kurban Bayramı sabahı Yüce Peygamber ashâbına kıldıracağı bayram namazına hazırlanmaktaydı. Güneşin yükselişıyla birlikte bayram namazı için önceden tespit ettiği açık alandaki musallâya (namazgâha) doğru ilerlemeye başladı. Yol boyu giderken henüz vakti gelmediği hâlde aceleyle kesilmiş kurbanlar dikkatinden kaçmadı.

Allah Resûlü, bayram heyecanını yaşamaları, dua ve hutbeden yararlanmaları arzusuyla genciyle yaşlısıyla bütün kadınların da bayram sabahı namazgâha gelmelerini istemişti.

Namazgâha varınca oradakilere selâm verdi. Kendisine verilen bir yay veya bastona dayanarak Allah'a hamd ve senâ ettikten sonra ashâbına şöyle seslendi:

إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ

“Bugün ilk işimiz, (bayram) namazı kılmak,

ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ

sonra dönüp kurban kesmektir.

فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا

Kim böyle yaparsa sünnetimize uymuş olur.”¹

Her zamanki huşû ile kadın-erkek, genç yaşlı, çoluk çocuktan oluşan ashâbına bayram namazını kıldırıldı. Sonra kurbanla ilgili önemli mesajlar verdiği hutbesini irad etti.

Bayram hutbesinde Kutlu Elçi, Yüce Allah'ın kurban günlerini Müslümanlar için bayram ilân ettiğini ve kendisinin de bunu kabul etmekle emrolunduğunu belirtti. Bayram günlerini, (oruç değil) yeme-içme ve Allah'ı zikretme günleri olarak niteledi. Bayramda çeşitli kurbanların kesilmesi ve yoksulların doyurularak sevindirilmesi yönünde ashâbını şu ifadeleriyle teşvik etti:

مَا عَمَلٍ أَدْمَى مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنْ إِهْرَاقِ الدِّمِّ

“Âdemoğlu kurban günü Allah katında kurban kesmekten daha sevimli olan bir amel işlemez.

¹ Buhârî, İdeyn, 3.

إِنَّهَا لَتَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِفُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا وَأَظْلَافِهَا

Kurban, kıyamet günü boynuzları, kılları ve tırnaklarıyla (sevap olarak) gelir.

وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللَّهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ مِنَ الْأَرْضِ فَطِيبُوا بِهَا نَفْسًا

Kurban, henüz kanı yere düşmeden, Allah tarafından kabul edilir. Bu sebeple kurban kesme konusunda gönlünüz hoş olsun, (bu iş size zor gelmesin).”²

Sonra sözü, namazgâha gelirken gördüğü kesilmiş koyunlara getirdi:

مَنْ كَانَ ذَبْحَ أُضْحِيَّتِهِ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ - أَوْ نُصَلِّيَ - فَلْيَذْبَحْ مَكَانَهَا أُخْرَى

“Kim kurbanını bayram namazından önce kestiye onun yerine bir koyun kessin.

وَمَنْ كَانَ لَمْ يَذْبَحْ فَلْيَذْبَحْ بِاسْمِ اللَّهِ

Kim de henüz kesmediyse kurbanını Allah'ın adıyla kessin!”³

Hız. Peygamber sav'in Kurban İbadetini İfası

Namaz ve hutbenin ardından artık sıra kurbanları kesmeye gelmişti. Peygamber Efendimiz, müsait oluşunu dikkate alarak, namazı kıldırıldığı yeri aynı zamanda kurban kesim alanı olarak kullandı. Hatta daha sonraları da orayı kesim yeri olarak kullanmaya devam etti.

Rahmet Elçisi, hayvanların kesimi esnasında onlara eziyet verilmemesi için, gerekli uyarılarda bulunmayı da ihmal etmedi. Allah'ın her konuda 'ihşan' ile yani güzellikle davranmayı farz kıldığını, hayvanların kesiminin de en güzel bir biçimde yapılması gerektiğini hatırlattı.⁴

Bu nedenle, bıçağın iyice keskinleştirilmesi, hayvana gösterilmemesi, kesim işinin hızlı yapılması ve böylece hayvanın fazla acı çekmeden can vermesinin sağlanması talimatını verdi.⁵

Bizzat kendisi de iyi kesmesi için bıçağını bilettirdi. Sonra kendisine kurbanlık iki koç getirildi. Onları kibleye doğru yatırdı. Keserken besmele çekti, tekbir getirdi ve şöyle buyurdu:

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

“Ben hanîf (hakka yönelmiş) olarak, yüzümü gökleri ve yeri yaratan (Allah)'a çevirdim ve ben müşriklerden değilim.

إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

² Tirmizî, Edâhî, 1.

³ Müslim, Edâhî, 1.

⁴ Müslim, Sayd, 57

⁵ İbn Mâce, Zebâih, 3.

Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve ben Müslümanların ilkiyim.⁶

اللَّهُمَّ مِنْكَ وَلَكَ عَنْ مُحَمَّدٍ وَأُمَّتِهِ

Allah'ım (bu kurban) sendendir ve Muhammed ile ümmeti tarafından senin (rızan) için sunulmuştur.”⁷

Allah Resûlü'nün âyetler ihtiva eden bu duası, İslâm'daki kurbanlar ile câhiliye dönemindeki kurbanlar arasındaki en önemli farkı göstermekteydi. Asırlardır kurbanlar putlara adanmış, şirk içerisinde kesilmişti.

Şimdi ise, sadece yaratan Allah'ın adıyla, O'nun adına kurban ediliyorlardı.

Hiz. Peygamber'i kurban keserken gören arkadaşları sordu:

يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا هَذِهِ الْأَضَاحِيُّ

“Ey Allah'ın Resûlü! Bu kurbanlar nedir?”

قَالَ سُنَّةُ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ

Efendimiz (sav), “Babanız İbrâhim'in sünnetidir.” diye cevapladı.

قَالُوا فَمَا لَنَا فِيهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ

Sahâbe, “Peki, bu kurbanlardan dolayı bize ne kadar sevap var?” diye sorunca

قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ حَسَنَةٌ

Resûl-i Ekrem, “Her kıla karşılık bir sevap.” buyurdu.

قَالُوا فَالْصُّوفُ يَا رَسُولَ اللَّهِ

Sahâbe, “Ya yünlü (koyun-keçi) olursa?” deyince

قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِنَ الصُّوفِ حَسَنَةٌ

Resûlullah (sav), “Yünden de her bir kıla karşılık bir sevap vardır.” cevabını verdi.⁸

Kurban Etinin Duruma göre Nasıl değerlendirileceği

Belki de ilk Kurban Bayramı olduğundan, o gün Medine'ye dışarıdan birçok misafir gelmişti. O sene kıtlık vardı, gelenlerin çoğu aç ve yoksuldu, doyurulmaları gerekiyordu. Onların bu

⁶ En'am 6/79, 162-163.

⁷ İbn Mâce, Edâhî, 1

⁸ İbn Mâce, Edâhî, 3

durumunu dikkate alan Rahmet Peygamberi, kurban etlerinin misafirlere ikram edilerek üç gün içerisinde tüketilmesi talimatını verdi.

Hatta kurban etlerinin üç günden sonra sahipleri tarafından yenilmesini yasakladı.⁹ Böylece aç ve muhtaç kardeşlerinin bayramı tam anlamıyla yaşamalarını sağladı.

Hatta bu misafirlerin içler acısı durumlarını gören Hz. Peygamber, bayram namazından sonra Bilâl-i Habeşî ile birlikte hanım cemaatin yanına gitti. Onlardan bu yoksullar için yardım talep etti ve bilezik, gerdanlık, küpe ve benzeri birçok ziynet eşyası verdiler.¹⁰

Ertesi yıl sahâbeden bazıları söz konusu uygulamanın devam edip etmeyeceğini sordu. Efendimiz,

إِنِّي كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ لُحُومِ الْأَضَاحِيِّ فَوْقَ ثَلَاثٍ كَيْمَا تَسَعَكُمْ

“Size kurban etlerini üç günden sonra tüketmek üzere ayırmanızı yasaklamıştım.

فَقَدْ جَاءَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِالْخَيْرِ فَكُلُوا وَتَصَدَّقُوا وَادَّخِرُوا

Fakat Allah size bolluk verdi ve hayırlara kavuşturdu. Dolayısıyla o etlerden yiyebilir, sadaka olarak verebilir ve istediğiniz kadar da kendiniz için ayırabilirsiniz.” buyurdu.¹¹

Aslında ilgili uygulama, kurban kesenlerle kesmeyenlerin et tüketiminde denk olmaları amacına mâtuftu. Kurban kesen sayısının artması durumunda istenildiği kadar yenilir, yedirilir ve saklanabilirdi. İhtiyacın fazla olması hâlinde ise, tekrar Hz. Peygamber'in uygulamasına benzer bir tutum sergilenecekti.

Hiz. Âişe'ye göre söz konusu yasak, **haram kılmaya yönelik değildi**. Hiz. Peygamber zenginlerin bu etlerle fakirleri doyurmasını istemişti. Nitekim bazı rivayetlerde, ilgili yasak üzerine Medine'deki bazı Müslümanlar, çocuk çocuk ve hizmetçileri bulunduğunu dile getirince, yemeleri, yedirmeleri, saklamaları yahut biriktirmeleri doğrultusunda Peygamber Efendimizin onlara ruhsat verdiği de anlatılır.¹²

Daha sonraki yıllarda Hiz. Peygamber'in kurban etlerinden bir kısmını terbiye ettirdiği veya kurbanların ayaklarını kurutarak paça olarak sakladığı, 10-15 gün, hatta bir ay sonra dahi tükettiği olmuştur.¹³

Kurban Köklü Bir İbadettir

Resûl-i Ekrem'in kurban kesen Müslüman'dan söz ederken 'Âdemoğlu' ifadesini kullanması, bize insanlık tarihinde ilk kurban ibadetini yerine getiren Hiz. Âdem'in iki oğlunu hatırlatmaktadır. Her ikisi de birer kurban sunmuşlardı da Allah, kendisine karşı gelmekten sakınan oğulun kurbanını kabul etmiş ve onun dilinden,

⁹ Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 9-10.

¹⁰ İbn Hanbel, IV, 283.

¹¹ Nesâî, Fer', 2

¹² Müslim, Edâhî, 33.

¹³ Buhârî, Cihâd 123

إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

“Allah ancak takva sahiplerinden kabul eder.” buyurmuştu.¹⁴

Yine Peygamberimizin, kurbanı 'Hz. İbrâhim'in sünneti' olarak nitelemesi de, İbrâhim'in (as) oğlu İsmâil'i kurban etmekle sınanmasına bir atıf olsa gerekti. Allah, en sevdiği varlığını, biricik oğlunu feda etmekten çekinmeyen Hz. İbrâhim'i büyük bir kurban göndererek mükâfatlandırmıştı.¹⁵ Böylece kurban ibadeti sonrakiler için İbrâhimî bir sünnet/gelenek hâline gelmişti.

Kur'an'da yer alan bu örneklerden, tarih boyunca hemen hemen her toplumda kurban ibadetinin var olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm bu gerçeği,

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ

“Her ümmet için, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine ismini anarak kurban kesmeyi meşru kıldık.”¹⁶ âyetiyle dile getirmektedir.

Kurbanla İlgili Hükümler

Kur'an'da verilen bu temel bilgilerden sonra, kurbanla ilgili detayları, Hz. Peygamber'in Medine'deki uygulamalarından öğrenmekteyiz.

Bilindiği gibi kurbanlık hayvanlar sadece koyun, keçi, sığır, camız ve develerden oluşmaktadır. Peygamber Efendimizden gelen hadislerle göre,

- sığır ve deve, yedi kişi tarafından ortaklaşa kurban edilebilmekte;
- kurbanın en hayırlısının boynuzlu koç olduğu belirtilmekte;
- kurbanlık koyunların bir yaşını doldurmuş olması gerekmektedir.

Ayrıca;

- sağlıklı olmayan,
- topal olan,
- tek gözü kör olan,
- hastalığı iyice belli olan,
- zayıf ve cılız olan hayvanlar kurban edilmemekte;
- muhtemelen ekonomik ihtiyaçlar dikkate alınarak, sütü için beslenen sağmal hayvanların da kurban edilmesi hoş görülmemektedir.

Hz. Âişe'nin yeğeni Urve b. Zübeyr çocuklarına şöyle derdi:

¹⁴ Mâide, 5/27.

¹⁵ Sâffât, 37/101-108.

¹⁶ Hac, 22/34.

“Yavrularım! Hiçbiriniz şerefli dostlarınıza lââyık görmediğiniz hayvanları, hac (veya umre) kurbanı olarak kesmesin. Çünkü Allah, şerefli olanın en şerefli olanıdır ve her şeyin en iyisine lââyıktır.”¹⁷

Yine hadislerle göre kurbanlıkların sadece etleri değil, derileri, yünleri, develerin üzerindeki minder gibi değerli eşyalar da fakirlere tasadduk edilirdi.

Kasap ücreti ise, kurban etinden değil, sahibi tarafından ayrıca ödenirdi.

Kişi, kurbanını bizzat kesebileceği gibi, vekil tayin etmek suretiyle başkasına da kestirebilir. Nitekim Allah Resûlü de, hicretin dokuzuncu senesinde kurbanlık develerini hac emîri olarak tayin ettiği en yakın dostu olan Hz. Ebû Bekir'le Mekke'ye göndermişti. Yine Hz. Ali, Peygamberimizin yaptığı vasiyet gereği onun adına iki koç kesmişti.¹⁸

Kurban kesmenin fikhî hükmü, sahâbeden beri tartışılmıştır. Abdullah b. Ömer'e bu husus sorulduğunda, Resûlullah'ın (sav) Medine'de on yıl kaldığını ve her yıl kurban kestiğini, (ona uyararak) Müslümanların da kurban kestiğini ve böylece kurban kesmenin sünnet olduğunu söylemiştir.¹⁹

İbn Ömer'in, bu soruya, Kevser sûresindeki “*venhar*” emrine değil de, Hz. Peygamber'in devamlı uygulamasına dayanarak cevap vermesi dikkat çekmektedir.

Resûlullah'ın tavsiyelerini eksiksiz dikkate alan ve gereğince amel etme eğiliminde olan sahâbîler, ondan öğrendikleri bu faziletli ibadeti —maddî durumları ölçüsünde— yine ona uyararak yerine getirmeye çalışmışlardır.

Kurban ile ilgili farklı yaklaşımlar, sahâbe sonrasında da devam etmiştir. Hz. Peygamber'in uygulamasına dayanan Ebû Hanîfe ve talebeleri, dinen aranan şartları taşıyan kimselerin kurban kesmesini vacip görürken; diğer fakihler ise bunu sünnet olarak değerlendirmişlerdir. Netice itibarıyla kurban kesme, İslâm dünyasının genelinde canlı bir şekilde uygulanmaktadır.

İslâm geleneğinde kurbanın yerine nakit olarak bedelinin verilmesi kabul görmemiştir. Putları adına kurbanlar kesenlerin şirkine karşılık, İslâm'da 'sadece Allah adına ve O'nun adıyla O'na gönderilen' bir tevhid sembolüdür kurban.

Kurban İbadetinin Toplumsal Faydaları

Kurbanın ibadet boyutu kadar, toplumsal fonksiyonu da önem arz eder. Allah için kesilen kurban ibadetine, tüketimi itibarıyla muhtaç insanların doyurulması gibi pratik bir amaç gözetilir. Buradaki hikmet, Allah rızası ile birlikte yoksulun et ve gıda ihtiyacını karşılamaktır.

Böylece kurban, Müslüman toplumda kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma ruhunu canlı tutar, sosyal adaletin gerçekleşmesine katkıda bulunur. Zengine malını Allah rızası için harcama ve başkalarıyla paylaşma haz ve alışkanlığını verir; onu cimrilik hastalığından, dünya malına tutkunluktan kurtarır. Neticede fakirleri de bayram günlerindeki sevince ortak ederek, birlik ve kardeşlik içinde huzurlu bir bayram geçirmelerini sağlar.

¹⁷ Muvatta', Hac, 46.

¹⁸ Ebû Dâvûd, Dahâyâ, 1, 2.

¹⁹ İbn Mâce, Edâhî, 2.

Kurban ibadetinin bir hikmeti de zengini muhtaç kardeşlerine yaklaştıran önemli bir vesile olmasıdır. Komşuları, akrabaları, dostları, yakın olsun uzak olsun kardeşleri birbirine bağlayan ve ruhları kaynaştıran bir ibadettir.

Vekâlet yoluyla Afrika'da, Asya'da adını dahi duymadığı birçok yoksul ülkede yaşayan hiç görmediği, tanımadığı, aç ve muhtaç kardeşlerine uzattığı bir eldir. Binlerce kilometre uzaktaki kardeşleriyle yakınlaşmanın, bütünleşmenin, ümmet olmanın adıdır kurban.

Yoklukların, afetlerin yaşandığı coğrafyalara ulaşmak, fizikî mesafeleri gönül coğrafyasında aşmak, onların derinlerini paylaşmak, onlara umut ışığı olmaya çalışmaktır. Hatta sadece din kardeşlerine değil, inancı ne olursa olsun muhtaç olan herkese ulaşmaktır!

Kurban, Yüce Yaratıcı'ya yakınlaşmaktır; kurbanlarımız, “kurb” anlarımızdır, yani O'na en yakın olma zamanlarımızdır. Kurban, mukarrebûndan olma çabasıdır, yani takvaya erişme arzusu içinde Yüce Yaratıcı'ya yaklaşanlar arasına girebilme gayretidir.

Kurban, takvaya; takva da Allah'a ulaştırır. Nitekim Yüce Rabbimiz hac kurbanlarından söz ederken kurbanların, aslında Allah'ı yüceltme ve O'na şükretme vesilesi olduğunu belirttikten sonra şöyle buyurur:

لَنْ يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ

“(O kurbanların) ne etleri, ne de kanları Allah'a ulaşacaktır. Fakat O'na sizin takvanız ulaşacaktır.”²⁰

“Bu vaaz **Hadislerle İslam** adlı kaynak eserden faydalanılarak hazırlanmıştır.”

ornekvazlar.com